

תרגול מודעות פונולוגית – הרחבה

רב התרגילים המופיעים כאן הינם בדרגת קושי גבוהה יותר מאלו המוצעים במדריך למורה!

סיכולי צלילים:

ההוראה: "החלף בין הצליל הראשון שבמילה הראשונה לבין הצליל הראשון שבמילה השניה" למשל:

שתי חנויות \ חתי שנויות
קרא ספר \ סרא קפר
יום שבת \ שם יובת
יוצא לגינה \ לצא יוגינה
זכוכית שבורה \ שכוכית זבורה
תרנגול כפרות \ כרנגול תפרות

אבחנה שמיעתית:

מה אני שומע: הראו לתלמיד תמונה. כעת, אימרו מילה ושאלו: "האם התמונה מתאימה למילה שנאמרה?". התחילו במילים עם הרכב פונולוגי שונה באופן ניכר ממילת המטרה ובהדרגה השתמשו במילים דומות יותר. למשל, הראו תמונה של קופסא ושאלו

בשלב 1: "האם זה קוף?"

בשלב 2: "האם זה קופה?"

בשלב 3: "האם זה קוסא"

בשלב 4: "האם זה קופסא".

אמת או תפל: הציגו לילד מספר מילים דבורות ובקשו ממנו להחליט האם הן מילים אמיתיות או תפל. קשה יותר – את מילות תפל הרכיבו על פי משקלים מקובלים בשפה למשל: שוקלם (על מישקל שולחן) קל יותר – השתמשו במשקלים שלא קיימים בעברית, למשל: קרונש

משקלים בעברית:

<https://he.wiktionary.org/wiki/%D7%A0%D7%A1%D7%A4%D7%97:%D7%9E%D7%A9%D7%A7%D7%9C%D7%99%D7%9D>

אליטרציה:

ההוראה: "האם המילים האלו מתחילות באותו צליל, חתול, חבל?, גלידה, לימון?"
אפשר גם לשאול: האם הן מסתיימות באותו הצליל?

אפשר לבצע זאת גם כמשימת יוצא דופן: "יש שתי מילים שמתחילות בדיוק באותו צליל ואחת שלא. מי המילה שמתחילה בצליל שונה? חתול, חיבוק, חמוד".
אפשר לבצע בדיבור או בדיבור עם תמונה או בתמונה בלבד (הכי קשה)

זיהוי צלילים:

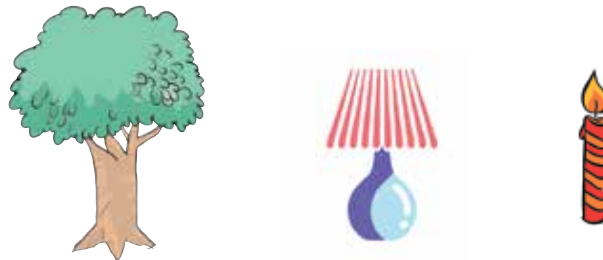
זיהוי צליל פותח - "האם במילה גרב יש 'ג'?", "האם במילה שמש יש 'ש'?" ובהמשך: זיהוי צליל במיקום מיצעי או סופי
 זיהוי צלילים של זוגות מילים - משיימים לתלמיד (או נותנים לו לשיים) שתי תמונות. משיימים צליל. מבקשים מהילד לומר באיזו תמונה יש את הצליל הזה שאמרתם. למשל:

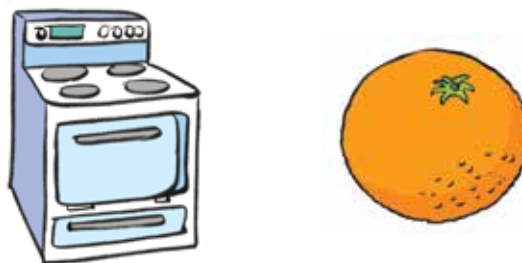
"הנה מחבת והנה סיר. באיזו מילה יש את הצליל 'ח'?"
 ברמה מתקדמת יותר: לשאול "באיזה מיקום נמצא הצליל ח במילה מחבת?"

אנליזה:

שיפוט אורך המילה - מראים לתלמיד 3 תמונות. עליו לבחור את התמונה בעלת מספר הצלילים הרב ביותר. האפשרויות כוללות: מילת המטרה (למשל, מנורה), מילה שסמנטית מתארת משהו גדול אבל מורכבת ממעט צלילים (למשל, עץ), ועוד מסיח (למשל, נר). אפשר לשיים את המילים לתלמיד (קל יותר).

מיון חפצים - התלמיד ממין חפצים לקבוצות לפי מספר הצלילים.
 שיפוט צמד מילים - התלמיד צריך לציין, האם החלק הראשון ׀ האמצעי ׀ האחרון במילים שמוצגות הוא זהה או שונה (מציגים בכל פעם 2 מילים) למשל:

"הנה שתי תמונות. האם הן מתחילות באותו צליל?"
 "הנה שתי תמונות, האם הן מסתיימות באותו צליל?"
 ניתן להקל על התלמיד באמצעות שיום התמונות

מי אני ומה שמי - התלמיד מזהה את הצליל הפותח בשמו האישי. התלמיד מזהה תמונות או חפצים אחרים שפותחים באותו צליל. בהמשך התייחסו לצלילים במקומות שונים במילה (הצליל הסוגר, האמצעי)

מילה חדשה - המבוגר אומר מילה, התלמיד צריך להשמיט את הצליל במקום הסופי ולמצוא את המילה החדשה מבין התמונות שלפניו (כלב - כלא)

סינטזה מילות תפל:

המורה אומרת מספר צלילים בזה אחר זה. לאחר מכן אומרת מילה (תפל) ושואלת אם זה מה שאמרה:

למשל: "אני אגיד עכשיו מילה שהמצאתי. אני אגיד אותה צליל אחרי צליל. אחר כך אני אגיד את המילה ביחד. אם המילה שאמרת נוצרה מאותם צלילים, תגיד "כן" ואם הצלילים היו של מילה אחרת, תגיד "לא". גי' דוּךְ האם אמרתי גידוך?

משימות חריזה:

שיפוט חריזה (גירוי דבור) - אומרים שתי מילים, התלמיד אומר אם הם מתחרזות או לא. אפשר לצרף תמונה כדי להפחית את העומס על הזיכרון.

שיפוט חריזה (גירוי ראייתי) - מציגים לתלמיד שתי תמונות ושואלים "האם המילים מתחרזות?" מציגים 10 תמונות המורכבות מ 5 זוגות חרוזים. התלמיד מתבקש למצוא את הזוגות.

שיפוט חריזה (יוצא דופן) - מציגים לתלמיד מספר תמונות ומשימים אותן. התלמיד צריך לומר איזו מילה אינה מתחרזת עם האחרות. קשה יותר: להציג תמונות מבלי לשיימן.

אמירת חרוזים - ההוראה: "תן לי כמה שיותר מילים שמתחרזות עם חתול". קבלו גם מילות תפל (צחקו ואימרו "איזו מילה מצחיקה, אין מילה כזו בעברית")